

Yazma Uğraşı

Yazı Nasıl Yazılır?
Nasıl Yazar Olunur?

Yazma Eğitimi

Prof. Dr. Ali GÖÇER

Geliştirilmiş

5. Baskı

 PEGEM
AKADEMI

Prof. Dr. Ali GÖÇER

YAZMA EĞİTİMİ

ISBN 978-605-364-690-7

DOI 10.14527/9786053646907

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Şubat 2014, Ankara
Geliştirilmiş 5. Baskı: Ocak 2022, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

İnsan arzu ederse yazar, benim de arzularım bitip tükenmez...

Roland Barthes

Prof. Dr. Ali GÖÇER

Kayseri'de doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Kayseri'de tamamladı. Selçuk Üniversitesi Niğde Eğitim Yüksekokulu Sınıf Öğretmenliği ve Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu (1997). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Bilim Dalında yüksek lisans (2000), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında doktora çalışmasını tamamladı (2005). 2006-2009 yılları arasında Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında, 2009 yılından beri de Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Adıyaman ve Kayseri illerinde Sınıf ve Türkçe öğretmenliği yapan Göçer, öğretmenliği sırasında Millî Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Dairesinin düzenlemiş olduğu Türkçe Öğretimi ve Metotları Kursu; Türkçe Öğretimi Yöntem ve Teknikleri Semineri; Türkçe Programını Değerlendirme Semineri vb. faaliyetlere katılarak Türkçenin eğitimi ve öğretimi konusunda bilgi ve deneyimini artırmaya çalıştı. 1999 yılında Ordu'da düzenlenen Türkçe Öğretimi Formatörlük Kursu'na katılarak Formatör Türkçe Öğretmeni oldu.

Yazmış olduğu şiirleri, araştırma ve inceleme yazıları; Erciyes, Yörtürk, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim, Öğretmen Dünyası, Mavi-Yeşil, Güneysu, Dil Dergisi, Millî Eğitim, Türk Dili, Turkish Studies gibi yerel, ulusal ve uluslararası akademik dergilerde; Radikal İnternet, Hürriyet Eğitim gibi internet sitelerinde yayımlandı. Göçer'in, Konuşmamızı Süsleyen Etkili ve Güzel Sözler, Konuşmamızı Süsleyen Tarihi ve Edebî Anekdotlar adlarında iki derleme kitabı yanında İlköğretimde Türkçe Öğretimi, Yazma Eğitimi, Yabancılarla Türkçe Öğretimi El Kitabı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi, Türkçe Öğretimi, Dil Eğitiminin Temel Kavramları, Sorularla Türkçe Eğitimi, Millî Eğitim Üzerine Yazılar, Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğrenimi, Eğitimde Mizah adlı kitaplarda yer alan 11 bölüm yazarlığı vardır. Bunun yanında Türkçe Öğretimi, İlkokuma ve Yazma Öğretimi, Türkçe Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme, Yazma Eğitimi, Türkçe Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları, Türkçe-Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi ve Mikro Öğretim Uygulamaları adlı kitapları bulunmaktadır. Ayrıca 2021 yılında yayımlanan Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğrenimi adlı kolektif kitap çalışmasının editörü ve iki bölümün yazarıdır.

Göçer, Türkçe eğitimi, Türkçenin ikinci dil olarak öğretimi, Türkçenin uzaktan öğretimi ve öğrenimi, Türkçe öğretiminde ölçme değerlendirme ve genel olarak temel dil becerilerinin geliştirilmesi ve öğretmen eğitimiyle ilgili çalışmalarını sürdürmektedir.

Ön Söz

İnsanoğlu yaşamında iyi-kötü, sıra dışı-olağan birçok olay, olgu veya durumlarla karşılaşmakta; karşılaştıkları karşısında az veya çok etkilenmektedir. İnsan olmanın doğal bir sonucu olarak da isteyerek veya istemeyerek, bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde kendini olay, olgu veya durumun içerisinde bulmakta, hatta öznesi olabilmektedir. İnsan yaşadıklarından etkilenen ve bu etkilenme sonucu günlük yaşamın akışına müdahale ederek yön vermek istemektedir.

Bireylerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçları yanında zihinsel ve sosyal ihtiyaçları da vardır. Sevme, sevilme, aidiyet duygusu, düşünme, üretme, paylaşma bu ihtiyaçlardan bazılarıdır. Günlük yaşamın koşuşturmacası içerisinde rahat bir nefes almaya, deşarj olmaya ihtiyaç duyan bireyler, yaşamlarında kendilerini etkileyen, kendilerince etkili olan olay ve durumlarla ilgili duygu, düşünce, hayal, izlenim ve tasarılarını başkalarıyla paylaşma ihtiyacını duyarlar.

Duygu, düşünce, beklenti ve yaşantılar başkalarıyla sözlü olarak paylaşılması yanında bu imkânın bulunmadığı durumlarda yazılı olarak yapılmakta; kişi kalemine sarılmaktadır. Bireyler yaşadıklarını, düşündüklerini, duygularını, hissettiklerini, beklentilerini, isteklerini, hayal ve tasarılarını uyumlu bir yapı içerisinde kompoze edebilmeleri ve yerli yerince anlatabilmeleri için belli oranda düzen fikrine, anlatımın teknik alt yapısına sahip olmaları gerekir.

Anlatılmak istenenlerin yazılı olarak belli bir düzen içerisinde ortaya konulabilmesi için birtakım teknik bilginin gerekliliğine inanmak ve bu ihtiyacı giderme gayretini göstermek gerekir. Bu ihtiyaç algısı bireyleri 'yazma uğraşı' içerisine girmeyi, görüş ve düşüncelerini etkileyici bir biçimde ifade etmeyi amaç edinmesini sağlayacaktır. Bu amaç doğrultusunda ilerleyen kişinin sürdürdüğü 'yazma uğraşı' zaman içerisinde olgunlaşan anlayışı ve bu anlayışın uygulamalara yansımalarıyla estetik boyut kazanarak 'yazma sanatı'na dönüşebilecektir.

Bireylerin paylaşma ihtiyacının bir sonucu olarak başlangıçta 'yazma uğraşı' şeklinde girdikleri yolculuğun estetik bir bakış açısıyla 'yazma sanatı'na evrilmesi, bu alanda sahip olacağı bilgi, birikim ve teknik alt yapıya bağlıdır. Bu alt yapının oluşumu da 'yazma'nın eğitimle gelişip olgunlaşacağı gerçeğini gündeme getirmektedir. Elinizdeki bu kitap, yazma ihtiyacının oluşumundan uğraşılacak bir alan olarak tutkuya dönüşmesine ve belli düzeyde bir bakış açısı kazanılarak estetik boyutuyla icra edilecek bir beceri olarak kazanılmasına katkı verecek, bir birikim oluşturacak yapıda hazırlanmıştır. Kitabın, yazmayı kendine uğraş olarak seçen herkese yararlı olması dileğiyle...

Ali GÖÇER

Şubat 2014, Kayseri

İkinci Baskıya Ön Söz

Eğitimin en önemli amacı, bireylerin buldukları seviyenin gerektirdiği bilgileri öğrenmelerini sağlamak yanında dilsel, zihinsel, duyuşsal ve sosyal beceriler kazandırarak donanımlı kılmak, üst eğitim kurumlarına, nihai olarak da meslekî ve sosyal açıdan gerçek yaşama hazırlamaktır. Bireylerin gerçek yaşamda başarılı olmalarında etkili olan ufuk genişliği, iletişim becerisi, empatik bakış açısı vb. nitelikler en önemli özelliklerdir.

Eğitimin en dinamik yönünü oluşturan öğrenme süreci, anlatma daha çok da anlama kanalı üzerinden ilerler. Dilsel beceriler bu iki kanalla kazandırılır ve geliştirilmeye çalışılır. Eğitimin işlevini yerine getirmesinde bireylerin dilsel beceriler konusunda iyi bir seviyede olmaları önemlidir. Bu bakımdan dilsel beceriler eğitimin omurgası işlevini görürler. Okunanın, dinlenilip izlenilenin tam ve doğru anlaşılması; yaşanılanın, kavranılanın, tasarlananın etkili bir şekilde dile getirilebilmesi sahip olunan dilsel yeterlikle doğrudan ilgilidir. Bu açıdan eğitimde bireylere en başta kazandırılacak beceriler anlama ve anlatma ayakları üzerinde belirginleşen dilsel becerilerdir. Anlama, dinleme-izleme ve okuma becerileriyle geliştirilirken; anlatma, sözlü iletişim-konuşma ve yazma becerileriyle kendini gösterir.

Yazma, bireysel bir çalışma alanı olması yanında günlük yaşamın gereklerini yerine getirirken başvurulmuş bir beceridir. Duygu, düşünce, hayal, istek ve tasarıların dile getirilmesinde konuşma yanında, yazma da önemli bir ifade etme yoludur. Öğrenim sürecinde bireylerin, etkili bir paylaşma aracı olarak yazma becerisini yeterli düzeyde kazanmaları hedeflenmektedir. Bireylerin bir beceri olarak yazma becerisini kazanmaları hatta bir uğraş alanı olarak yazma ile ilgilenmeleri için gerekli eğitimin verilmesi önemlidir. Elinizdeki bu kitap, dil eğitimi verecek öğretmen ve öğretmen adaylarının eğitimlerinde kullanacakları bilgi ve becerileri kazandıracak bir içeriğe sahip olası açısından işlevsel bir değere sahiptir.

Yazma eğitimi adlı bu kitap anlama, anlatma, anlaşma, anlaşılama, iletişim gibi günlük yaşamda bireylerin işini kolaylaştıran ve birçok önemi işlevlere sahip olan yazma becerisinin kazandırılması ve geliştirilmesi amacıyla uygun olarak hazırlanmış ve eğitimcilerin ilgisine sunulmuştur. İkinci baskıda hemen hemen her bölüme yeni eklemeler yapılarak kitabın içeriği zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca blog yazarlığı ve atölye çalışmaları adlarında iki yeni bölün de eklenerek kitabın kapsamı genişletilmiştir.

2. baskısı yapılan *Yazma Eğitimi* kitabının bu yazma becerisinin kazandırılması ve geliştirilmesini amaç edinen öğretmen adayları, öğretmenler ile yazmayı bir uğraş alanı olarak seçerek '*Nasıl yazabilirim?*' sorusuna cevap arayanlar için yararlı olabileceğini düşünüyorum.

Eserin yazma uğraşı içinde olan herkese yararlı olması dileğiyle...

Ali GÖÇER

Ağustos 2016, Erenköy - Kayseri

Üçüncü Baskıya Ön Söz

Kendini ifade edebilme becerisi günümüzde her zamankinden daha önemli hâle gelmiştir. Okuduklarından, gözlemlediklerinden, görüp-dinleyip-izlediklerinden çıkarımda bulunup anlam kurabilen öğrenciler, sahip oldukları duygu, düşünce, tasarım ve yaşanmışlıklarını dile getirmede daha etkili olurlar. Gerek sözlü gerekse yazılı ifade güçlerini etkili bir biçimde kullanabilen bireyler, hedeflerine ulaşmada ve gerçek hayata başarılı olmada birtakım avantajlara sahip olacakları açıktır.

Bireylerin gerçek yaşamda başarılı olabilmeleri için iş birliği, iletişim gibi becerilerle kendilerini donanımlı kılmaları gerekir. Okullarda verilen eğitimin en öncelikli amacı ve okul dışında gerçekleştirilen sosyal etkinliklerin öğrencilere yararı; öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel beceriler konusunda gelişimlerine zemin bulmalarıdır. Aldıkları eğitimle bilişsel, duyuşsal ve devinişsel becerilerle donanım kazanan öğrencilerin dilsel ve sosyal açıdan sahip olacakları gelişmişlik durumu, onların gerçek yaşam becerilerini kazanmaları ve kullanmalarını sağlayacaktır. Eğilim, bireylerin yetenek ve gizil güçlerini fark etmelerine, öğrencilerin kendini gerçekleştirilmelerine, birlikte çalışma disiplinine sahip olmalarına ve en önemlisi temel yaşam becerilerini kazanarak gerçek hayatta başarılı olabilmelerinin alt yapısını oluşturma sürecidir. Günümüzde bireylerin gerçek hayatta başarılı olabilmelerinde önemli yeterliklerden birisi kendini sözlü ve yazılı olarak ifade edebilme becerisidir.

Bireylerin etkili bir yazma becerisine sahip olmaları için öncelikle yazmayı sevmeleri, yazabileceklerine dair bir inanca sahip olmaları gerekir. Elinizdeki bu kitap, yazmayı bir uğraşı alanı olarak görüp sürekli yazarak bu becerinin geliştirilebileceği anlayışının yaygınlaşması amacıyla oluşturulmuştur. Kitap içerisinde yazma becerisinin kazanılması ve geliştirilmesinin bir süreç işi olduğu, etkili bir yazma becerisi için uzun bir süreç gerektiği sürekli vurgulanmıştır. Bir uğraşı alanı olarak yazma becerisinin kazanılması ve yazma eyleminin yaşam biçimine dönüşmesi bakımından bu kitabın öğretmen ve öğretmen adaylarına yararlı olabileceği söylenebilir.

3. baskısı yapılan Yazma Eğitimi kitabının yazmayı yaşam biçimine dönüştürmek isteyen herkese yararlı olması dileğiyle...

Prof. Dr. Ali GÖÇER

Ocak 2018, Erenköy - Kayseri

Beşinci Baskıya Ön Söz

Kendini ifade edebilme becerisi, bireylerin sahip olmaları gereken önemli bir yetkinlik alanıdır. Türkçe derslerinde gerçekleştirilen etkinliklerle öğrencilere kendilerini sözlü ve yazılı olarak ifade edebilme becerisi kazandırılmaya çalışılmaktadır. Yazılı anlatım becerisi, diğer dil becerileriyle kazanılan ve belli formatlarda kullanılan bilgi ve tecrübelerin birtakım kurallar çerçevesinde, farklı türlerde vücut bulmasını sağlayan ve metne dönüştürülmesiyle görünür kılınan bir yetkinlik alanıdır. Bu yetkinlik alanında öğrencilerin yeteneklerini harekete geçirerek onlara buldukları eğitim kademesinin gerektirdiği yeterlikleri kazandıracak yazma eğitimi etkinliklerinin tasarlanıp gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yazma eğitimi kitabı, yazma çalışmalarının planlanıp uygulanması sürecinde eğitimcilerle yol gösterecek içerikte hazırlanmıştır.

Kitaptaki Blog Yazısı-Web Günlüğü ve Blog Yazarlığı ile Yazma Atölye Çalışmaları (Workshop) bölümleri zenginleştirilmiştir. Ayrıca Yaratıcı Yazma ve Akademik Yazma isimli iki yeni bölüm eklenerek kitap içerik olarak geliştirilmeye çalışılmıştır.

Geliştirilerek beşinci baskısı yapılan elinizdeki bu kitap okullarda verilecek yazma eğitimi çalışmalarının daha verimli bir şekilde yürütülmesine yardımcı olabilecektir. Yazma eyleminin bir uğraşı alanı olarak yaşam biçimine dönüştürülmesi bakımından bu kitabın öğretmen ve öğretmen adaylarına yararlı olabileceği söylenebilir. Geliştirilmiş 5. baskısı yapılan bu kitabının bireysel olarak yazma uğraşı içerisinde olanlara ve okullardaki yazma eğitimi uygulamalarına yararlı olması dileğiyle...

Prof. Dr. Ali GÖÇER

Ocak 2022, Erenköy – Kayseri

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	vii
İkinci Baskıya Ön Söz.....	ix
Üçüncü Baskıya Ön Söz	xi
Beşinci Baskıya Ön Söz	xii

1. BÖLÜM

YAZININ TARİHİ GELİŞİMİ

Yazının Gelişimi.....	2
Yazı Çeşitleri.....	4
Yazının İnsanlık İçin Önemi ve Değeri	7
Türkler Arasında Yazının Gelişimi.....	9
Yeni Türk Alfabesi	10
Yeni Türk Alfabesinin Özellikleri.....	11
Ünlülerin Özellikleri.....	11
Ünsüzlerin Özellikleri.....	12
Türkçenin Genel Özellikleri.....	12
Türkiye Türkçesi	13
Konu Alanı ve Niteliği Bakımından Yazı.....	15
Yazının Temel Nitelikleri.....	15

2. BÖLÜM

YAZMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Dil Nedir?	24
Temel Öğrenme Alanları Nelerdir?.....	24
İyi Bir Anlatımda Bulunması Gereken Özellikler.....	25
Yazma/Yazmak Nedir?	27
Yazmanın Önemi ve İşlevleri	29
Yazmanın Öğrenci Gelişimine Katkıları	30
Yazar Kimdir?.....	33
Yazı Niçin Yazılır?	34
Yazma Becerisi Nasıl Kazanılır?/Nasıl Yazar Olunur?.....	43

3. BÖLÜM

YAZMA EĞİTİMİ

Yazı Öğretiminin Tarihçesi	52
Yazma Eğitiminin İlkeleri.....	55
Yazma Eğitiminin Amaç ve Önemi.....	58
Yazma Eğitiminin Sorunları	62
Yazma Becerisinin Öğretimi.....	65
Yazma Çalışmalarının Niteliğine Etki Eden Sözcük, Cümle ve Paragrafların Özellikleri	67
Yazma Öğretiminde Teknikleri Uygulama Süreçleri.....	76
Yazma Becerisini Kazanma	78
Yazma Becerisinin Geliştirilmesi.....	78
Yazma Yeteneğinin Gelişiminde Etkili Olabilecek İlkeler.....	80
Yazma Ediminin Oluşumunu ve Gelişimini Etkileyen Unsurlar	81
Bireydeki Yazma İstek ve Hevesi	82
Bireyin Toplumda Tanınma Arzusu, Yükselme Hırısı	82
Toplumla Hizmet Etme Gayesi.....	83
Merak Duygusu, Hayal Gücü ve İlham	83
Sözcük Dağarcığı/Kelime Hazinesi.....	84
Yazmada Sözcük Seçimi ve Önemi	86
Kelime Hazinesini Zenginleştirmek İçin Neler Yapılmalıdır?.....	86
Sosyal Çevre.....	87
Beğenilen Bir Yazara Özenme veya Bir Yazarı Taklit Etme	87
Bitirilmeyen Kitap Efsunu.....	87
Oluşturulan Ürüne Metinlerarasılık Niteliği Katma	88
Yazarlık Tutkusu	88
Yazma Becerisine Yönelik Etkinlikler	88
Yazma Çalışmalarını Gözden Geçirme	91
İyi Bir Yazma Becerisi İçin Yapılması Gerekenler	93

4. BÖLÜM

TÜRKÇE PROGRAMINDA YAZMA BECERİSİ

Türkçe Programında Yazma Becerisi.....	96
Türkçe Programında Yazma Becerisine Yönelik Amaç ve Kazanımlar.....	96
Türkçe Programında Yazma Becerisi Yöntem ve Teknikleri.....	98

5. BÖLÜM

YAZMA ÖĞRETİMİ YAKLAŞIMLARI

Yazma Öğretiminde Yaklaşım ve Teknikler.....	110
Ürün Temelli Yazma Öğretimi Yaklaşımı	110
Süreç Temelli Yazma Öğretimi Yaklaşımı	111
Yazma Öğretiminde Modeller	115
Yazma Öğretiminde Kullanılabilecek Bazı Teknikler.....	116
Açıklayıcı Yazma Çalışmaları	117
Yaratıcı Yazma Çalışmaları	117
Beyin Fırtınası	117
Grupla Yazma Çalışmaları	118
Yetizleme Çalışmaları	118
Kümeleme ya da Salkım Oluşturma (Cluster) Tekniği	122
Kontrollü Yazma.....	123
Güdümlü Yazma.....	123
Konunun Zıddını/Olumsuzunu Düşünerek Yazma	124
Serbest Yazma Etkinlikleri	124

6. BÖLÜM

YAZININ TEMEL UNSURLARI

Yazıyı Oluşturan Öğeler.....	128
Konu ve Tema (İzlek).....	128
Yazma Konusunu Belirleme.....	130
Konunun Sınırlandırılması.....	131
İyi Bir Konunun Özellikleri	132
Amaç	132
Biçem ve Söylem (Üslup, Özanlatı).....	136
Plan	141

7. BÖLÜM

ANLATIM BİÇİMLERİ

Yazıda Kullanılan Anlatım Biçimleri	146
Anlatım	146
Anlatım Yolları	147
Anlatıcı Bakış Açıları	147

Anlatım Biçimleri.....	148
Öyküleyici Anlatım	148
Betimleyici Anlatım.....	149
Tartışmacı Anlatım	151
Açıklayıcı Anlatım	151

8. BÖLÜM

YAZMANIN DÜŞÜNSEL VE TEKNİK ALTYAPISI

Düşünceyi Geliştirme Yolları.....	154
Tanımlama	154
Örnekleme.....	155
Karşılaştırma.....	156
Tanık Gösterme	156
Düşünceyi Geliştirmede Etkili Olabilecek Diğer Yollar	157
Sayısal Verilerden Yararlanma	157
Günlük Yaşamla İlgili Kurma/İlişkilendirme.....	158
Gözlemlerden Yararlanma	159
Okumak	161
Okumanın Önemi.....	161
Okumanın Amacı.....	165
Okumanın Gücü ve İşlevleri.....	165
Okuma Biçimleri.....	170
Okur mu Önemlidir, Yazar mı?.....	173
Dinlemek	175
Okuma ve Dinleme Yoluyla Bilgi Toplamanın Diğer Yolları.....	175
Kitaplara Başvurma Biçimi ve Önemi	175
Not Alma.....	176
Özet Çıkarma	176
Alıntı Yapma	177
Konuşmak.....	178
Soruyu Bağlama Tekniği (Sorularla Düşünce Üretme, Soru Aracılığıyla Düşünceleri Dile Getirip Yazıya Dökme)	178
Düşünmek	179
Aktif Sözcük Dağarcığını Zenginleştirmek	181

9. BÖLÜM

METİN VE TÜRLERİ

Metin Nedir?	184
Metin Türleri Nelerdir?.....	184
Metin Türleri/Tipleri	184
Yazarın Metin Yazmadaki Amacı.....	185
Hikâye Edici (Öyküleyici) Metinler.....	186
Bilgi Verici Metinler.....	186
Metinsellik Ölçütleri	186
Metnin Öğretiminde Başka Metinlerden Yararlanma.....	189
Metin Üretiminde Başka Metinlerden Yararlanma	189
Metin Üretiminin Genel Evreleri	189
Metin Türleri	190
Yazılı Anlatım Türleri/Edebî Türler	191
Kitap Tanıtımı	193
Düşünce Değeri Olan Yazılar	197
Haber	197
Makale	197
Bilimsel Makale	200
Fıkra	215
Eleştiri (Tenkit)	218
Deneme	220
Söyleşi	223
Röportaj.....	224
Gezi Yazısı	225
Anı (Hatıra)	227
Günlük (Günce)	228
Biyografi (Yaşam Öyküsü).....	231
Otobiyografi (Öz Yaşam Öyküsü)	232
Sanat Değeri Olan Yazılar	234
Şiir	234
Öykü	238
Kurmaca Metinlerde Karakter (Kahraman).....	242
Roman	245
Masal.....	247
Fabl.....	249
Tiyatro	251
Yazışmalar	254
Dilekçe.....	254
Mektup	256

10. BÖLÜM

YAZMAYI OLGUNLAŞTIRAN SÜREÇ VE OLGULAR

Yazmayı Tetikleyen ve Geliştiren Unsurlar	262
Yalnızlık ve Yazmak	262
Yaşanılan Ortam, Çevre ve Yazma Deneyimi Edinme	263
Yaratıcılık ve Yazma	265
Yaratıcılık Öğretilir mi?	268
Yaratıcı Yazarlık	268
Dil Becerileri Arasında Etkileşimi Sağlama ve Yazarken Diğer Dil Becerilerinden Yararlanma	270
Yaşamın Zorlukları	272
Yazma Zamanı ve Süresi	274
Yaşanmışlıklardan Özellikle Çocukluk Yaşantılarından Yararlanma	275
Okumayı Yaşam Biçimine Dönüştürme: Sürekli Okuma	276

11. BÖLÜM

BLOG YAZISI (WEB GÜNLÜĞÜ) VE BLOG YAZARLIĞI

Blog ve Blog Yazarlığı Nedir?	280
Blog Yazarlığının Doğuşu ve Avantajları	281
Blog Yazarlarına Birkaç Ögüt	290
Blog Açma ve Açılmış Blog Örnekleri	291

12. BÖLÜM

YAZMA ATÖLYE ÇALIŞMALARI (WORKSHOP)

Yazar Grupları	296
Yazarlık Okulu	296
Yazma Atölyelerinin Avantajları Nelerdir?	298
Yazma Atölyeleri Nasıl Gerçekleştirilir, İşleyişi Nasıldır?	299
Yazma Atölyesi Çalışma Örnekleri	299

13. BÖLÜM

YARATICI YAZMA

Yayımlanmış Atölye Yazısı Örneği ve Yazma Atölyesi Çalışma Görselleri	302
Bir Düşünme Biçimi ve Hayal Gücünün Kullanımı Olarak Yaratıcılık	306
Yaratıcı Yazma ve Yaratıcı Yazarlık.....	308
Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Öğretmenin Rol ve İşlevleri.....	311
Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Amaç.....	313
Yaratıcı Yazma Etkinliklerinde Planlama, Gerçekleştirme ve Değerlendirme.....	315
Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Yazma Süreci.....	316
Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Metin Üretilebilecek Türler	319
Yaratıcı Yazma Etkinlik Örnekleri.....	320
Yaratıcı Yazma Çalışmaları ve Ölçme Değerlendirme.....	325

14. BÖLÜM

AKADEMİK YAZMA

Bilimsel Araştırma Yapma ve Akademik Yayın Hazırlama	328
Bilimsel Araştırma Alanıyla İlgili Temel Kavramlar	328
Bilimsel Metinlerin Bölümleri	331
Bilimsel Metinlerin Bölüm İçerikleri	332
Bilimsel Metinlerde Atıf Türleri	335
Bilimsel Araştırma Süreci	337
Amacına Göre Akademik Metin Çeşitleri.....	340
Literatür Taramak ve Bilimsel Metinleri Zenginleştirmek Amacıyla Buşurulabilecek Rezerv Alanlar	342
Bilimsel Araştırmalarda Akademik Yazım Araçlarının ve Bulut Teknolojilerinin Kullanımı	343
Bilimsel Araştırmalarda Etik	343

15. BÖLÜM

YAZMA ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Okullarda Öğrencilerin Yazma Becerilerinin Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesi.....	346
Yazma Becerisinin Geliştirilmesinde Değerlendirmenin Önem ve İşlevi	346
Yazılı Sınav Uygulaması ve Sınav Sorularının Hazırlanması	348
Sınav Sorularının Düzeyleri	349
Öğrencilerin Yazma Çalışmalarını Değerlendirmede Kendi Görüşlerine Başvurma.....	354

Öz Değerlendirme.....	354
Akran Değerlendirme	359
Grup Değerlendirme	359
Yazma Sürecinde Öğretmenlerce Yapılan Değerlendirme Çalışmaları	360
Holistik (Bütüncül) Değerlendirme Yaklaşımı.....	362
Analitik (Çözümleyici) Değerlendirme Yaklaşımı	362
Yazıyı Düzeltme ve Geri Bildirimde Bulunma	376
Yazma Çalışmalarının Kontrol Edilmesi ve Düzeltilmesi.....	376
Değerlendirme ve Düzeltme Sonrası Geri Bildirimde Bulunma	379
Yazma Çalışmalarının Değerlendirilmesinde Biçim ve İçeriğin Önemi.....	380
Değerlendirmede Düzeltme Sembollerini Kullanma	382
Ekler	385
Kaynaklar.....	397
Dizin.....	409

1. BÖLÜM

YAZININ TARİHİ GELİŞİMİ

Yazı yazmak hem zevkli hem de sıkıntılı bir iştir.

Solmaz Kamuran

Yazının Gelişimi

Yazı, insan aklının en önemli buluşlarından birisidir. Yazı sayesinde binlerce yıllık kültür, sanat ve bilim alanında elde edilen buğular sonraki kuşaklara iletilebilmiştir (Calp, 2007, s. 403). Yazının bulunmasıyla insanların yaşamlarını nasıl sürdürdükleri, yaşamlarında nelerle karşılaştıkları, tabiatla mücadelelerinde ne denli güçlükler çektikleri ve hayatlarını devam ettirmede nasıl bir yol takip ettikleri yazı sayesinde öğrenilmektedir.

Yazı bulunmadan önce insanlar nasıl iletişim kuruyorlardı? İlk insanlar yaşadıkları mağaraların duvarlarını yontarak günlük yaşamın ihtiyaçlarını gidermede yararlanacakları **işaretleri** yapmışlardır. Mağara duvarlarına kazınarak yapılan basit **simgeler** yazının gelişiminde atılan ilk adımlar olarak nitelendirilebilir. Zaman ilerledikçe bu işaret ya da **şekiller** duyguların anlatıldığı birer araç olması, yazı ile birlikte resim sanatının da ilk örnekleri olarak düşünülebilir. Yani işaret, simge ve şekil yazının gelişim aşamasında atılan ilk adımın göstergeleri olduğu söylenebilir.

Dil, sese dayalı bir simgeler sistemidir. Yazı da bu sese dayalı simgeler sisteminin şekille ifade edilmesi (sesin resmi), yazıya dönüştürülmesidir. Yazı, dili (sesi) görselleştirir kâğıda (taşa, kile, parşömene, elektroniğe) döker. Yazının evrimi incelendiğinde görülür ki mağara resimlerinden, damgalardan evrilerek gelen yazı, aslında doğadaki varlıkların resmidir. Her resim ya da şekil bazen bir sözcük, bazen bir varlık ve bazen de bir cümledir. Yazının içeriğine göre anlam genişlemesi ve daralması kazanabilir. Resim yapmanın zorluğu, akıcı ve işlek yazılması sorunlarından kaynaklanan bir kolaylığa evrilmiş, sonunda her şeklin bir sesi gösterdiği alfabe kadar bir değişim göstermiştir (Güleryüz, 2006, s. 124).

Tarih(çi)lerin bildirdiklerine göre, insanlar, çizgiyi önce resim yapmakta kullanmış, çizgi ile ifadeyi resimden ve çizgisiz ifadeden sonra yapabilmiştir. Sözle anlatamadıklarını hâl ve tavırla, el, göz ve kaş işaretleriyle, şu veya bu şeyi göstermek suretiyle, sonra şuraya, buraya taşlar, kazıklar dikerek, ağaçlara, taşlara kerdikler açarak, iplik ve sicimlere düğümler yaparak, uzaktakine meramını anlatmak için çiçek ve baharat gibi nefis sayılan şeyleri birbirine göndererek anlaşmaya çalışmışlardır. Mesela, Mısır hiyeroglifinde güneş resmi akıl manasını ifadeye kullanılmıştır. Çince ve Japoncada birkaç çizgiden yapılmış ağaç resmini andırır bir şekil, bir ağaç manasını ifade etmek için, ikisinin yan yana getirilmesiyle meydana gelen şekille de bir orman manasını anlatmak üzere birer yazı olmuştur (Yazır, 1981, s. 11-12).

Yazının tarihi Sümerlerle başlar. Sümerlerin piktografi ile başlayan ve bir çeşit resim yazısı olan çivi yazılarından Mısır hiyerogliflerine, Müslümanların hat sanatından Ortaçağ'ın kaligrafisi ve Çin yazılarına dek uzunca bir serüven yaşanmıştır

(Artut ve Demir, 2007, s. 2). Yazıyı ilk Sümerler bulmuş ve yazılı belgeler bırakmışlardır. Bunda dolayı bazı Sümerologlar (örneğin, Samuel Noah Kramer), ‘Tarih Sümerlerle başlar.’ demektedirler. Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ’a göre, M. Ö. 4000 yıllarında tarih sahnesinde görülen Sümerler M. Ö. 3200’lü yıllarda yazıya başlamışlardır.

Yazı, insanlık tarihinde gerçekleştirilen en önemli keşiflerden biri ve hatta en önemlisidir. İnsanoğlu, hemen her türlü gelişimini bu keşif sayesinde kaydetmiştir. Bugün, bilim-teknik, kültür ve uygarlık alanlarında geline seviyenin temelinde hiç tartışmasız bu keşif yatmaktadır. Araştırmacılar, yazının Sümerler tarafından M. Ö. 4. binin ikinci yarısında yani, M. Ö. 3500-3000 yılları arasında keşfedilip geliştirildiğini ifade etmektedirler. Mezopotamya’ya Orta Asya’dan geldikleri ileri sürülen Sümerler tarafından yazının icâdı ve geliştirilmesi, Nûh tûfânından (M. Ö. 2700) evvel, M. Ö. 3500-3000 yılları arasında olmuştur (Dartman, 2009, s. 1-11).

Tarihçiler yazının bulunuşunu insan soyunun gelişiminde önemli bir dönemeç olarak adlandırmışlardır. İnsanlığın ortak kültüründe, birikim ve yaratımında yazının bulunuşu başlı başına bir etkidir. Uygarlığın büyük bir dilimini oluşturan düşünce ve sanat ürünlerinin doğuşunda olsun, yaygınlaşmasında olsun, başta gelen araçlardan biri olmuştur yazı (Özdemir, 2002, s. 13).

M. Ö. dördüncü binde Sümerler, düşünce ve nesnelere doğadan alıp olduğu gibi resmetmek suretiyle tabletler üzerine kaydetmişlerdir. Örneğin, ‘doğmak’ fiilini ifade etmek için ufukta görünen küçük bir güneş resmi yapılmıştır. Zamanla bu resimler resim olmaktan çıkmış, üsluplaşmış ve nihayet kısa muhtelif çizgi grupları hâline dönmüşlerdir. (Tekin, akt., Artut ve Demir, 2007, s. 2-4).

İlk insanlar yaşadıkları mağaraların duvarlarına türlü amaçlar için yaptıkları primitif simgeler zamanla gelişmiş ve *piktografi* denilen resim - yazı doğmuştur. M. Ö. 3500 yıllarında ilk resim - yazıların Mezopotamya ve Mısır’da kullanıldığı sanılmaktadır. Doğadan alınan ve en çok bilinip kullanılan biçimlerin yan yana dizilmesiyle oluşan bu resim yazılarda her biçim, bir sözcüğü ya da bir işi göstermiştir. Bu biçimlerin gelişmesiyle Mezopotamya’da *çivi yazısı*, Mısır’da da *hiyeroglif yazı* doğmuştur. Zamanla kullanılan biçimler sadeleştirilmiş, daha çabuk ve daha kolay çizilebilen biçimler hâline getirilmiştir. Böylece her sözcüğün bir simgeyle anlatıldığı yazı türü olan *logografi* doğmuştur. Bu yazı türünde, doğadan alınıp sadeleştirilen biçimler mutlaka doğada olduğu durumda değil, değişik biçimlerde de sıralanarak yazı dizisine uydurulmaya çalışılmıştır. Bu biçimler zamanla sözcük anlamından ayrılarak anlattıkları eşya ve işin ilk sesinin yerini tutmaya başlamışlardır. Örneğin kol ve ay şekilleri yan yana kullanılıncaya *kol* ve *ay* değil, *kolay* anlamı vermeye başlamıştır. Böylece alfabeğe doğru bir yaklaşım başlamış ve bu biçimde kullanılan yazıya da hece yazısı *fonografi* denilmiştir (Uslay, 1975, s. 6).